

Det globale markeds ufuldkommenhed

Overalt på kloden er regeringer af Verdensbanken og lignende institutioner blevet presset til at øge deres produktion af eksportafgrøder som forudsætning for at kunne modtage lån. Dette har resulteret i et overforbrug af fødevarer i de industrialiserede lande på bekostning af lokal selvforsyning af fødevarer.

For forgældede landes regeringer, kan det forekomme som en rimelig vej ud af gældsælderen at lade store natur- eller landbrugsområder overgå til produktion af eksportafgrøder. Det gælder f.eks. Argentina, som er det land, der leverer størstedelen af sojæen til det danske landbrug. Men landene får næsten ingen fordel af de nuværende høje fødevarerpriser. Det skyldes, at de er blevet afhængige af dyre importerede fødevarer til at brødføde deres egen befolkning. Sideløbende har det agroindustrielle fødevarer-system fået øget kontrol over hele fødevarerækeden, og kan rapportere om store overskud.

Fra det danske agroindustrielle landbrugs side – og deres partnere i fødevarer-sektoren og industrien – er det et stort ønske at kunne afsætte såvel

landbrugsprodukter som landbrugsteknologier på et globalt marked. Skiftende regeringer har bakket op om denne tanke og set eksporten af disse produkter som en vigtig indkomstkilde. Sideløbende har de senere år vist, at import af råstoffer, især foder, er en nødvendig forudsætning for at opretholde og endda forøge den danske animalske produktion.

Natur- og Landbrugskommissionen inkluderer helt ukritisk disse ønsker, og skriver: "Danmark skal fortsat arbejde for liberalisering af verdenshandelen med fødevarer, herunder reduktioner af toldsatser og reguleringer, som begrænser verdenshandelen". Hermed er kommissionen på kollisionskurs med anbefalinger fra FN's specielle rapportør for retten til mad, som mener, at lande kan have brug for at kunne beskytte deres markeder og fødevarerproduktion.

Kommissionens anbefalinger falder heller ikke i tråd med FN's miljøprogram, der har påpeget, at frihandelen er blandt de vigtigste årsager til miljødelæggelser og tab af biodiversitet.

En bæredygtig fødevarerproduktion

NOAH ser industrialiseringen og globaliseringen som den primære årsag til, at det går så dårligt med at opfylde målet om at bidrage til at sikre sund og tilstrækkelig mad til hele klodens befolkning – og med målene om at standse klimaforandringerne og tilbagegangen i biodiversiteten.

Vi ser de fremskrivninger af fødevarerproduktionen, der bygger på en antagelse om, at hele klodens befolkning vil stræbe efter at spise som befolkningerne i de industrialiserede lande, som et urealistisk produkt af en forstenet tankegang. En tankegang, der er sat i søen af det agroindustrielle kompleks af storlandbrug, biotek- og agrokemiske industrier, maskinproducenter, de store forarbejdningsvirksomheder og supermarkedskæder, transporterhvervet samt fødevarerpekulanter i den finansielle sektor – og de forskere, der har knyttet deres forskning til disse erhverv.

NOAH mener, at landbrugsproduktionen – for at udnytte vores landbrugsjord bedst muligt – i langt højere grad skal orienteres mod produktion af vegetabiliske fødevarer: frugt, grønt, korn og bælgplanter. Der er også plads til husdyr – men ikke

nær så mange som i dag. Vores dyr skal kunne leve af vores egne afgrøder og græsarealer.

Jorden bør dyrkes efter økologiske metoder, hvor man søger at forbedre landbrugssystemerne ved at efterligne naturlige processer, recirkulere næringsstoffer, integrere husdyr og afgrøder, dyrke forskellige afgrøder og opbygge jordens beholdning af organisk materiale. Produktiviteten skal måles på hele landbrugssystemet frem for i den enkelte afgrøde.

Sådanne landbrugssystemer praktiseres overalt på kloden og udvikles til stadighed i et samarbejde mellem landbrug og forskere. Nogen vil mene, at det er en utopi. I NOAH mener vi, at det er mere utopisk at forestille sig, at det agroindustrielle fødevarer-system kan fortsætte.

Bente Hesselund Andersen, Christina Rasmussen og Mads Kjærgaard Lange, juni 2013
Forfatterne kan kontaktes på NOAHs Sekretariat, tlf.: +45 3536 1212

Fotos: ANIMA, Grupo Reflexion Rural (Argentina) og NOAH

NOAH – Friends of the Earth Denmark
Nørrebrogade 39, 2200 København N
www.noah.dk

Tryk: Frederiksberg Bogtrykkeri A/S

DANSK LANDBRUG – hvad er meningen?

Hvad er egentlig meningen med landbruget?

I NOAH mener vi, at det først og fremmest må være at bidrage til at tilfredsstille menneskers behov for sund og tilstrækkelig mad – med minimal belastning af natur, miljø og klima til følge.

I dag sulter næsten en milliard mennesker verden over. Endnu en milliard er fejlernærede og mangler nødvendige næringsstoffer. På den anden side er mere end en milliard mennesker overvægtige og risikerer sygdomme som type 2-diabetes, hjertekarsygdomme og visse former for kræft, fordi de spiser forkert og for meget.

Dansk landbrug har i årtier satset på at producere stadig flere animalske produkter til den købestærke del af klodens befolkning. Dette sker på bekostning af lokale befolkninger i de sydamerikanske lande, der leverer en stor del af foderet til den danske husdyrbesætning.

Dansk landbrug bidrager med 16 % af Danmarks udledning af drivhusgasser – og langt mere, hvis produktionen af importeret foder og kunstgødning regnes med.

Denne pjeces sætter fokus på de fremtidsvisioner dansk landbrug og politikere har præsenteret for offentligheden det seneste år. Det er visioner, der hverken bidrager til at opfylde mål om sund og tilstrækkelig mad til klodens befolkning eller til at nedbringe belastningen af verdens miljø og klima.

NOAH
Friends of the Earth Denmark

Perspektivløse fremtidsvisioner

I oktober 2012 blev en samlet dansk svinebranche enige om den såkaldte "**Herning-erklæring**", der skulle forsøge at skaffe politisk opbakning til en opretholdelse og forøgelse af svineproduktionen i Danmark. Det ser ud til at lykkes.

I december 2012 lancerede Fødevareministeren "**Månegrisen**", som er en vision om forureningsfrie svinestalde. Og i april 2013 kom Natur- og Landbrugskommissionen med deres rapport "**Natur og Landbrug – en ny start**", der med 44 anbefalinger kommer med bud på, hvordan naturen i Danmark kan få bedre vilkår samtidig med, at landbrugsproduktionen øges.

NOAH finder disse fremtidsvisioner perspektivløse. De bygger videre på årtiers fejludvikling i den danske landbrugssektor hen imod stadigt større bedrifter, mere industrialiserede produktionsmetoder og en stadigt større animalsk produktion. Denne udvikling har ført til alvorlige forringelser i både biodiversitet, vandkvalitet, klima, livet på landet, dyrevelfærd, fødevarer og menneskers sundhed. Ikke kun i Danmark, men også i de lande, der

leverer en stor del af foderet til vores animalske produktion.

Et fællestræk for svinebranchens, Natur- og Landbrugskommissionens og fødevareministerens fremtidsvisioner er, at man ved hjælp af teknologier (der f.eks. fremstiller biogas af gylle) ønsker at gøre det muligt at øge besætningen af svin i Danmark, uden at det belaster det danske miljø.

Hvis disse planer bliver en realitet, vil det være et opgør med den hidtidige lovgivning, hvor det har været et krav, at der skal være et vist jordareal til en vis mængde gylle. Det har hidtil sat en begrænsning for, hvor mange svin, der kan produceres i Danmark.

Bagsiden er, at andre landes natur belastes yderligere, og deres befolkningers levevilkår forringes. En udvidelse af den animalske produktion i Danmark kan nemlig ikke ske uden øget import af foder, og det vil få konsekvenser for eksportlandenes natur, miljø og fødevarerforsyning.

Globale tendenser

Globalt set er efterspørgslen efter kød stigende især i vækstøkonomiernes voksende middelklasse. F.eks. var kinesernes gennemsnitlige årlige kødforbrug (ifølge FAO) 20 kg i 1985, mens det i dag er mere end fordoblet til 50 kg. Gennemsnitsdanske-rens forbrug af kød er endnu højere – mellem 85 og 100 kg årligt (afhængigt af opgørelsesmetoden) – og ikke på vej ned.

Hvis denne udvikling fortsætter, forventes det globale kødforbrug at være fordoblet inden 2050. Dette vil få alvorlige konsekvenser for såvel den globale fødevarerforsyning som for natur og klima, da produktionen af foder til den animalske produktion fortrænger både eksisterende landbrugsjord og naturlige græs- og skovarealer. Disse problemer kan ikke afhjælpes ved hjælp af såkaldte bæredygtigheds-certificeringer af foderet, som det ellers ofte hævdes af politikere og organisationer. Sådanne ordninger vil nemlig ikke bidrage til at nedbringe den samlede produktion.

Det er en ond cirkel, hvor den voksende husdyrproduktion bidrager til at forværre klimaforandringerne. Og klimaforandringer virker tilbage på vilkårene for landbrugsproduktionen, som mange

steder på kloden rammes af længere tørkeperioder og voldsommere regnskyll.

FN's Miljøprogram (UNEP) rapporterede i 2010, at mere end halvdelen af verdens landbrugsafgrøder bruges til foderproduktion, og at landbruget bruger mere end 70 % af klodens ferskvandsressurser og giver anledning til 19 % af den globale udledning af drivhusgasser.

Behovet for en ændret kostsammensætning diskuteres derfor på globalt plan. Flere forskere peger på, at kostomlægning vil være en nærliggende og effektiv måde at begrænse klimaforandringerne, samtidig med at det vil øge fødevarer-sikkerheden.

UNEP har ved flere lejligheder slået til lyd for en ændret kostsammensætning. De har beregnet, at en reduktion i kødforbruget i den industrialiserede verden – og en ligelig global fordeling på ca. 37 kg kød årligt pr indbygger – vil frigøre landbrugsjord, der kan ernære 1,2 milliarder mennesker.

Den slags overvejelser er der ingen af forfatterne bag de danske fremtidsvisioner, der har gjort sig

Effektivitet – hvad er det?

I det første afsnit af "Natur og Landbrug – en ny start" skriver Natur- og Landbrugskommissionen: "Danmark skal gå forrest i udviklingen af det biobaserede samfund og en bæredygtig, effektiv landbrugsproduktion, der **minimerer forbruget af ressourcer**, og som er i bedre balance med naturen, miljøet og klimaet. [...] Natur- og Landbrugskommissionens vision er en rig og mangfoldig dansk natur i hele landet. Det er samtidig visionen at udvikle et landbrug, som er økonomisk, miljømæssigt og socialt **bæredygtigt**. [...] Et landbrug, som **internationalt** viser vejen for **en ressourceeffektiv produktion i størst mulig balance med natur, klima og miljø**" (vores fremhævninger).

Når man læser kommissionens anbefalinger, ser det ud til, at kommissionens deltagere har glemt, at landbrugsjord er en ressource.

Det hævdes, at dansk landbrug producerer effektivt og med en lav klimabelastning. Effektivitet er her forbundet med et højt udbytte på den enkelte arealenhed opnået ved hjælp af pesticider og kunstgødning, og i husdyrproduktionen opnås effektivitet ved f.eks. at presse malkekøerne til at give

mere mælk eller søerne til at føde flere smågrise. Men sandheden er, at den animalske produktion er en ineffektiv måde at sikre sund og tilstrækkelig mad til klodens befolkning, fordi så stor en del af afgrøderne sendes gennem husdyrene.

I Danmark anvendes over 80 % af landbrugsjorden til produktion af husdyrfoder. Dertil kommer, at dansk landbrugsproduktion lægger beslag på et areal på størrelse med Sjælland til produktionen af proteinholdigt sojafoder – primært i Sydamerika.

At bidrage til at flere mennesker på kloden spiser mere kød, er både socialt, klima- og miljømæssigt ødelæggende og en usolidarisk strategi. Det er den strategi Landbrug & Fødevarer har satset på i årevis, og nu har Natur- og Landbrugskommissionen valgt at følge trop uden at skele til de globale konsekvenser.

Ifølge Natur- og Landbrugskommissionen egne beregninger kan anbefalingerne end ikke fremvise nogen videre positiv effekt på klimaet. Hvis emissionen fra den øgede sojaproduktion til foder var regnet med, ville klimaeffekten sandsynligvis blive negativ.